

Conclusion. Digital transformation has become the main driver of modernization in banking system of Ukraine. The integration of financial technologies, blockchain innovations, open banking and digital currencies has significantly improved access to financial services, enhanced operational efficiency and increased sector competitiveness.

Despite the ongoing challenges associated with cybersecurity and regulatory adaptation, Ukraine's proactive strategy positions makes it a leader in the region's financial technology sector. Continued investments, infrastructure development and public-private partnerships will be the key factors in ensuring sustainable growth of the banking sector.

REFERENCES

1. Butenko, T. V. (2025). Digitalization of the Banking Sector: Problems and Prospects. *Economic Space*, (197), 159–166. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/14818> (in Ukrainian).
2. Official website of the National Bank of Ukraine (2023). URL: <https://bank.gov.ua> (assessed April 2025) (in Ukrainian).
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2023). *Law on Virtual Assets*. URL: <https://www.rada.gov.ua> (assessed April 2025) (in Ukrainian).
4. Journal Forbs Ukraine. URL: <https://forbes.ua/ru/news/ai-day-2025-yak-shtuchniy-intelekt-zminyue-ukrainu-03042025-28565> (in Ukrainian).

Волкова В. В.

канд. екон. наук, доцент, завідувач
кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Барткова С. С.

магістрант ОП «Облік і оподаткування»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

МОНЕТАРНІ ІНСТРУМЕНТИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ НА ОСНОВІ УКРАЇНСЬКОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Вступ. Умови воєнного часу істотно ускладнюють функціонування національної економіки, водночас посилюючи роль монетарної політики як ключового інструменту стабілізації макрофінансового середовища. Під впливом зовнішніх факторів, ризиків втрати контролю над інфляцією, девальваційного тиску та падіння довіри до фінансової системи центральний банк стикається з необхідністю забезпечити баланс між ціновою стабільністю, підтримкою економічної активності та збереженням довіри до національної валюти. Особливо актуальним це завдання стало в умовах повномасштабної війни в Україні, де обмежений часовий ресурс, зруйновані канали виробництва та логістики, а також масивні бюджетні потреби створили безпрецедентне навантаження на грошово-кредитну систему.

Мета роботи – проаналізувати аналіз застосування монетарних інструментів та дій НБУ в умовах війни з узагальненням міжнародного досвіду для формування ефективної стабілізаційної політики.

Основна частина. Монетарна реакція НБУ на початку 2022 р. базувалася на комбінованому використанні кількох ключових інструментів: фіксованого валютного курсу, заборони на вільний рух капіталу, тимчасового відтермінування змін ключової процентної ставки та часткового монетарного фінансування бюджету. Така стратегія дала змогу швидко локалізувати паніку, уникнути неконтрольованої девальвації гривні та стабілізувати інфляційні очікування у критичний період.

Валютна фіксація, встановлена в березні 2022 р., виявилася дієвим засобом тимчасового «знеболення» для економіки. Вона забезпечила номінальну стабільність, необхідну для підтримки торгівлі, бізнес-планування та цінової прогнозованості. Проте, як засвідчує міжнародний досвід, зокрема приклади Ізраїлю, Сербії та Хорватії, тривале утримання фіксованого курсу може призводити до втрати міжнародних резервів, спотворення паритетів та загострення валютних дисбалансів. Саме тому НБУ у 2023 р. розпочав поетапний перехід до режиму керованої гнучкості курсу, з перспективою повернення до режиму інфляційного таргетування.

Значну увагу варто приділити особливостям функціонування режиму інфляційного таргетування в умовах воєнної турбулентності. До початку повномасштабної війни Україна офіційно дотримувалася цього режиму, орієнтуючись на підтримання цінової стабільності з допомогою ключової ставки. Проте НБУ був змушений тимчасово перейти до еклектичної політики з елементами фіксації обмінного курсу та адміністративного регулювання, що дало змогу зменшити інфляційний тиск у короткостроковій перспективі.

Повернення до режиму інфляційного таргетування у 2024 р. стало свідченням стабілізації макрофінансових параметрів та підвищення здатності економіки адаптуватися до умов невизначеності. Водночас важливо зазначити, що у нових умовах НБУ використовує не класичну модель, а її адаптований, «гнучкий» варіант, що передбачає допустимість тимчасових відхилень від цілі в межах розумного діапазону. Подібний підхід практикують центральні банки країн із ринками, що розвиваються, зокрема Чилі, Індонезії та ПАР, де інфляційні цілі можуть досягати 6–7 %, що відображає вищу структурну інфляційність таких економік.

Ще одним ключовим фактором підтримки макрофінансової стабільності стала зовнішня фінансова допомога. За даними НБУ, лише у 2023 р. Україна отримала понад 40 млрд доларів міжнародної допомоги, що дало змогу профінансувати майже половину бюджету. Така підтримка стала можливою завдяки скоординованій політиці уряду і центрального банку, а також прозорій та прогнозованій монетарній політиці. Історичні приклади, зокрема Аргентини, показують, що навіть за умови зовнішньої підтримки відсутність внутрішньої дисципліни в монетарній сфері зводить нанівець зусилля донорів.

Водночас вагомим елементом стабілізаційної політики стала ключова облікова ставка. Хоча на початковому етапі війни зміни ставки були відтерміновані, вже з літа 2022 р. вона стала сигналом монетарної політики для ринку. Аналогічну

політику свого часу використовував Банк Ізраїлю, який підтримував високі процентні ставки навіть в умовах дефляційного тиску, забезпечуючи в такий спосіб довгострокову стабілізацію цін і м'який перехід до плаваючого курсоутворення.

Іншим важливим складником стабілізаційного пакету стали валютні інтервенції. На етапі фіксованого курсу вони виконували роль основного інструменту підтримки ринку, а з переходом до більшої гнучкості – трансформувалися у механізм згладжування надмірної волатильності. Подібна практика широко застосовувалась у Чехії, Польщі, Румунії та Туреччині після 2020 р.

Уникнення надмірної монетизації бюджетного дефіциту стало принциповою позицією НБУ. Історичні уроки гіперінфляції 1920-х рр. у Німеччині або ж шокових сценаріїв у Сербії в 1990-х рр. доводять, що необмежене грошове фінансування витрат уряду може зруйнувати основи грошового ринку та девальвувати довіру до інституцій. У випадку України застосування такого інструменту було жорстко обмежене й реалізоване лише як антикризовий захід у момент пікової невизначеності.

Зміни в операційному дизайні монетарної політики, зокрема розширення набору інструментів стерилізації, запровадження довших строків операцій РЕПО та підвищення вимог до обов'язкових резервів, дали змогу ефективно управляти надлишковою ліквідністю. Такі підходи відповідають новітнім тенденціям світових центральних банків, які після кризи 2008 р. адаптували свою політику до умов хронічного профіциту ліквідності.

На завершення варто зазначити важливість горизонту монетарної політики. У жовтні 2024 р. НБУ офіційно подовжив горизонт цінової цілі до трьох років, що дало змогу враховувати довгострокові ефекти воєнних потрясінь та проводити політику *forward-looking*. Такий підхід підтримується досвідом центральних банків Канади, Чехії та Швеції, що використовують гнучке формулювання політичного горизонту в умовах невизначеності.

Висновки. Отже, монетарні інструменти в умовах війни виконують не лише стабілізаційну функцію, а й формують фундамент для післякризового відновлення. Їх ефективність залежить від здатності центрального банку комбінувати гнучкість, рішучість і прозорість, реагуючи на виклики без втрати довіри з боку суспільства та міжнародної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брус С., Дробязко А. Чинники грошово-кредитної політики: світ та Україна в умовах воєнної агресії. *Економіка та прогнозування*. 2022. № 4. С. 109–124. DOI: 10.15407/eip2022.04.109.
2. Дзюблюк О. Особливості трансмісійного механізму монетарної політики в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 3. С. 247–256. DOI: 10.35774/econa2023.03.247.
3. Інструменти монетарної політики. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/tools> (дата звернення: 14.04.2025).